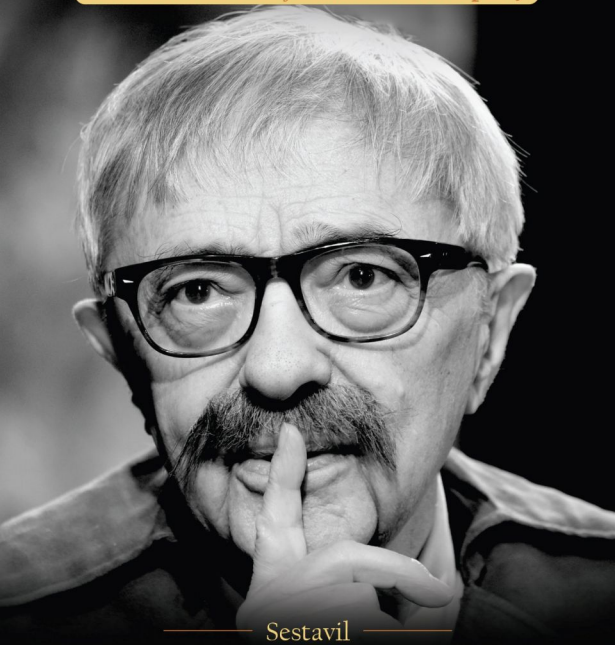

Neuchopitelná/-ý Čepelka 90

Kniha k životnímu jubileu Miloně Čepelky

Sestavil
Radek Žitný

———— Sestavil ————
Radek Žitný

Neuchopitelná/-ý
Čepelka 90

Kniha k životnímu jubileu Miloně Čepelky

———— Sestavil ————
Radek Žitný

Neuchopitelná/-ý
Čepelka 90

Kniha k životnímu jubileu Miloně Čepelky

Věnováno:
„Milému Miloňovi s díky za vše!“

Motto:
„Neberme se příliš vážně.“

Poděkování nechť přijmou všichni ti,
bez nichž by tato kniha nevznikla:
Rodina Čepelkových: Miloň, Hana, Jan a Josef;
Patrik Ulrich, Jaroslav Satoranský, Jiří Petr, Aleš Palán,
Zdeněk Svěrák, Václav Hybš, Václav Marek, Ladislav Kubeš,
Jiří Pohnán, Jan Vokurka, Miroslav Náplava,
Martina Králová, Alena Šulcová, Petr Hecht,
Eliška Žitná a Václav Žitný.

Foto na přední straně obálky: v Žižkovském divadle Jára Cimrmana
(2023, foto Petr Hecht)

Foto na str. 2: před bývalou budovou Armádní redakce Čs. rozhlasu
(2019, foto Josef Pepson Snětivý)

Foto na str. 6: v Žižkovském divadle Jára Cimrmana
(2026, foto Josef Pepson Snětivý)

Foto na zadní straně obálky: doma v Opočně (2023, foto Josef Pepson Snětivý)

Copyright © Radek Žitný, 2026

Editor © Josef Pepson Snětivý, www.pepson.cz, 2026

Photographs © Český rozhlas; Český rozhlas Hradec Králové –
Radka Šubrtová; Petr Hecht; Kitl s.r.o. – Aleš Majer; Veronika Matějková,
Josef Pepson Snětivý, Aleš Uher, Marek Václavík, 2026

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2026

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2026

ISBN 978-80-7475-592-7

Vážení čtenáři, diváci, posluchači,

dovolte, abych se omluvil. Tato kniha nebyl můj nápad, jen jsem nebyl dost silný v jejím zpochybnění. Přítel Radek Žitný a můj laskavý nakladatel Josef Pepson Snětivý si dali velkou práci a zjistili, že jsem byl po celý život celkem pilný. Píle sama ovšem nezaručuje jakost, a v tom je jádro pudla: Ospravedlňuje pouhé množství něčí snahy bilanční knížku? Podle mě ne. Škrтал jsem v ní, seč jsem uměl, ale asi pořád málo. Přesto je svazek tady, a tak mu prosím přejte pozornost jen opatrnou. Dělal jsem, nač jsem stačil, a jistě to všechno mohlo být lepší, ale už je pozdě to napravovat. Pokud vás to zajímá, prosím, pokud vás to pohorší, je mi líto. Avšak může-li to být aspoň poučné, poučte se. Děkuji, že zůstanete jakžtakž chápaví.

Miloň Čepelka, 2026.

Úvod

Narodil se v roce 1936 a svůj život vyplnil více, než bývá obvyklé. No řekněte, znáte osobně někoho podobně všestranného ve svém okolí? Vykouzlit Vám někdo na tváři tolik úsměvu? Přivedl Vás někdo na tolik nových myšlenek?

Miloň takový byl, je a bude. V jeho osobě se potvrzuje ona skutečnost, že pokud je v pořádku mysl, je dlouhověkost nabíledni.

Nakladatel Josef Pepson Snětivý mi o něm nabídl sestavit knihu, a to nejen proto, že se přiblížil čas Miloňova životního jubilea. Především proto, že si již drahnou dobu oblibuje a ve svém Nakladatelství ČAS vydává jeho tvorbu.

S Miloněm se znám řadu let díky jeho spolupráci s Orchestrem Ježkovy stopy. Nejprve s naším ansámblem opakovaně spoluvytvářel tzv. *Večery u Werichů v Žižkovském divadle Járy Cimrmana*, kam jsme zvali osobnosti blízké Janu Werichovi. Posléze s námi začal vystupovat i na samostatných programech, kde přibližujeme neprávem zapomenuté tvůrce české hudby. Také v ansámblu Blue Star Václava Marka, kde několik let působím, máme v repertoáru jím otextovaný hit Václava Pokorného *Krásně je v létě* a Miloň s námi dlouhodobě spolupracuje.

A čím déle tato aktivita trvala, čím vícekrát jsem s Miloněm hovořil (v zákulisí, cestou na vystoupení, po telefonu, u něho doma či v divadle), tím více jsem jej začal poznávat jako člověka. A dospěl jsem k důleži-

tému zjištění, že Miloň Čepelka je skvostný nejen svým umem a tvorbou, ale především svým člověčenstvím. Bylo mi velkou ctí smět jej osobně poznat a takto pro vás, milí čtenáři, přiblížit Miloně nejen jako umělce, ale též jako člověka. Člověka s velkým Č.

Radek Žitný, 2026.

Životaběh

Miloň Čepelka se narodil dne 23. září roku 1936 v obci Pohoří u Opočna v domě č. p. 124. Toto stavení patřilo prarodičům z matčiny strany. Krátce po období šestinedělí se jeho rodiče Vojtěch a Růžena Čepelkovi přestěhovali do novostavby – vilky v blízkém Opočně. Tatínek (1906–1994) působil jako úředník (v místní firmě DUO, posléze v cukrovaru v Českém Meziříčí a jako účetní v Rychnově nad Kněžnou). Maminka (1910–1996) pracovala v různých dělnických profesích (v továrně DUO leštila ručně pažby loveckých pušek, dále v opravně obuvi, jako obsluha v bufetu apod.).

Díky oběma rodičům, kteří se v mládí věnovali ochotnickému divadlu, se již v dětství setkal s divadlem, a to nejen jako divák, ale i jako přímý účastník, když mu byly svěřovány jednoduché dětské úlohy. Poprvé to byla role skřítky v pohádce Jaroslava Průchy *Matčino srdce*. Také tradiční loutkové divadlo v Opočně mu umožnilo se seznámit s mluveným projevem. Po letech si pak zahrál opět s ochotníky malou roli výrostka Tiška ve hře A. N. Ostrovského *Výnosné místo*.

Miloň vyrůstal jako jedináček, a jelikož se nedočkal sourozence, trávil mnoho času na vesnici u prarodičů. Svůj úděl zvládal tak, že neustále ležel v knihách a četl a četl a četl a obdivoval český jazyk. Další jeho oblíbenou kratochvílí za války byl poslech rozhlasu, ve kterém slyšel kvantum dobových a lidových melodií, což jej hudebně a esteticky ovlivnilo.

Po gymnáziu v Dobrušce nastoupil na Vysokou školu pedagogickou v Praze, kde se seznámil se Zdeňkem Svěrákem a během účinkování ve školním divadelním souboru také s Ladislavem Smoljakem. Již během studií zažil osobně konfrontaci s StB, která se pak několikrát opakovala. Po absolvování oboru český jazyk a literatura (1954–1958) dostal umístěnku do základní školy v Novém Kníně u Příbrami, kde byl okolnostmi přinucen vstoupit do KSČ. Jelikož musel učit i zeměpis, ve kterém byl jen jednu kapitolu před žáky, toto zaměstnání jej přestalo bavit. Během kantorské činnosti tíhl stále více k poezii, své básně posílal do redakce časopisu *Plamen*, kde se dozvěděl, že je volné místo v Armádní redakci Československého rozhlasu v Praze. Opustil pedagogickou praxi a stal se rozhlasovým pracovníkem, seznámil se zde s Jiřím Šebánkem a přizval do redakce Zdeňka Svěráka, který tou dobou vyučoval v Žatci. Vznikla plodná spolupráce a také první veřejné uvedení fiktivní osobnosti všeučelce Jára Cimrmana. Čtveřice Šebánek–Čepelka–Svěrák–Smoljak začala psát novou kapitolu českého divadla a kultury. Byť se po čase Jiří Šebánek od kolegů z řady důvodů odpojil, Jára Cimrman začal bavit stále více a více obecnstva, až se stal kultovním pojmem.

Během srpnové okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy roku 1968 se Miloň Čepelka zúčastnil protiokupačního vysílání. Posléze z rozhlasové redakce v roce 1969 odešel, vrátil stranickou legitimaci KSČ a tzv. na volné noze se začal živit literární a divadelní činností (mnohdy pod pseudonymy). V roce 1970 se oženil s Hanou Šotovou a z velmi šťastného manželství vzešli dva synové: Jan Čepelka (dnes mj. osobnostní kouč) a Josef Čepelka (profesionální herec).

Postupem let se Miloň Čepelka stal nápaditým autorem poezie (převážně sonetů a haiku), scénářů, článků, povídek, novel, rozhlasových a televizních pořadů, hercem nejen divadelním, ale sem tam také filmovým a seriálovým; namluvil mnoho audiozáznamů, napsal stovky písňových textů, spolupracoval s předními uměleckými osobnostmi všech žánrů, za což získal několik ocenění a v roce 2023 byl prezidentem České republiky Petrem Pavlem vyznamenán Medailí za zásluhy I. stupně.

Je umělcem čínorodým a zároveň člověkem skromným. Jeho pohled na svět a společenské dění je inspirativní.

Bezejmenné stopy

(Když se dnes nevrátím, 1964)

Bylo mi šest a byla právě válka

Prvního září jsem šel do školy

A tloukli do mne to své Kameraden

A Adolf Hitler a auf Wiedersehen

A doma Moskva praskající éter

Maminčin strach a černé zatemnění

Tenkrát jsem prvně někde zaslechl

O bezejmenných stopách hrdinů

A představoval jsem si dlouhý zástup

Takový co jsem vídal na pohřbech

/náš funebrák je uměl bezky řadit/

Jak míří rovnou cestou do lesa

Bylo mi šest a byla právě válka

*A já jsem se bál o svůj kyblíček
Jenž uměl bábovky a čepici a zámek
A že mi stopy srostly s hrdinstvím
A hrdinství pak s koncem mého strachu
Dětsky jsem zkoumal každou šlápotu
A byly bosé byly holínkaté
Lehké a těžké lidské zvířecí
Vždy beze jména vždycky tajemné
A naše drobné jako drůbeží
Skryly se do nich v blahé naději
Že jednou dorostem a půjdem po nich dál
Není to nadarmo ty první vzpomínky
Ba ani kyblíček a praskající éter
Ba ani funebrák a bábovky a strach
Vždyť koneckonců zbyli jenom ti z nás
Co srovnali si tenkrát v blátě
Velikost svých a bezejmenných stop*

Učitel – neučitel

*„Nemohu říci, že by mě učitelování nebavilo,
ale na druhé straně, že by mě uspokojovalo, to také ne.“*

Absolvent Vysoké školy pedagogické dostal umístěnkou, jelikož v budování socialismu si nemohl člověk sám vybrat, kde hodlá pracovat. A tak se Miloň 25. srpna 1958 dostavil na místo svého prvního a zároveň posledního kantorského působiště v Novém Kníně u Příbrami.

„Pravda je, že když jsem studoval a byl jsem v těch lavicích, tak mě leccos bavilo a leccos ne. Mé sympatie se vyvíjely. A když jsem později sám učil, byl jsem trochu zklamaný ve svých představách. Tenkrát jsme všichni dostávali tzv. umístěnkou. Úřady samy rozhodly o nás bez nás, kam půjdeme. Učili jsme tedy na těch osmiletkách. Já zažil školu v Novém Kníně, na malém městě. Měl jsem v odborném zaměření pouze český jazyk a literaturu – dost nepraktické vybavení pro tento typ školy. Jelikož jsem tam nebyl jediným češtinářem, musel jsem učit i to, co jsem neuměl. Například zeměpis, který mě navíc ani nikdy moc netěšil. Den předem jsem si musel nastudovat tu látku, kterou jsem měl druhý den vykládat, a tak jsem si připadal jako podvodník, že se chlubím před žáky něčím, co sám nevím a dělám před nimi ze sebe chytrého. Bylo mi to proti srsti. Proto jsem při nejbližší možné příležitosti ze školství takzvaně zdrhl.“

Kantořina v této škole jej nenaplňovala. Ředitelem školy zde byl navíc dotlačen k podepsání přihlášky do KSČ, což se očekávalo v té době od všech učitelů:

„Ředitel za mnou přišel a řekl: ‚Seš mladěj, musíš tam!‘ Tak jsem sklapl kufry a podepsal jsem to. Trochu doufám, že jsem si pak napravil ve vlastních očích reputaci, když jsme v roce 1969 nečekali na další vývoj, ale současně s odchodem z rádia jsme také vystoupili ze strany...“

Během výuky dostal povolání na vojnu (působil jako četař absolvent u týlového letištního praporu v Českých Budějovicích; vyřazen do civilu byl v hodnosti podporučíka), po níž se do Nového Knína opět vrátil. Světlé chvíle tu zažíval díky ochotnickému divadlu. S kantorským souborem nastudovali několik záležitostí, absolvovali vystoupení po okolních vesnicích, také v nedalekém sanatoriu v Nové Vsi pod Pleší.

Po necelých třech letech učitelování se na něj v redakci literárního měsíčníku *Plamen*, kam mezitím posílal své básničky, usmálo štěstí.

„Na jedné návštěvě redakce jsem štkal nad tím, jak mě to ve škole nebaví, a myslím, že to byl prozaik Vladimír Vondra, či snad Ivo Štuka, co tam byl přes poezii, kdo řekl: ‚Možná bych o místě pro tebe věděl. V rozhlasu.‘“

Podařilo se. Dne 1. května roku 1961 nastoupil do Armádní redakce Československého rozhlasu. Jeho život se značně proměnil. K výuce v žádné formě se již nikdy a nikde nevrátil.

*Když je vám sedm čemu rozumíte?
A bylo ráno jak podzimní louže
Takové ráno sourozenec kata
Maminka měla uplakané oči
A táta dělal břitvě při holení
Nemožné grimasy co nejdou napodobit
Prý zastřelili pana učitele
Tak kdo bude hrát trubku na pohřebu?
To přece nejde jen tak bez muziky!
A kdo nám bude při hodinách zpívat
A to umřely taky pohádky
Karkulka, vlk a – a Smrt kmotřička?
Zůstalo chvíli pořezané ticho
A pak jsem řekl: Nebreč maminko
Viš co já budu taky učitelem
Když je vám sedm čemu rozumíte*

Luboš Sluka – inspirátor

„Poprvé jsem se s Miloněm setkal na jeho žákovském houslovém vystoupení. Malý chlapec měl dlouhé modré kalhoty s pečlivě nažehlenými puky. Postavil se jako hradní stráž, špičky od sebe, paty k sobě a spustil. Fidlal odhodlaně. Tu hudbu jsem tehdy vůbec neposlouchal, ale sledoval jsem ho, protože ten výkon byl ohromující.“

Hudební skladatel Luboš Sluka (nar. 12. září 1928 v Opočně, mj. autor hudby k filmům ***Pod jezevčí skálou, Na pytlácké stezce, Za trnkovým keřem*** aj.) je bezpochyby nejbližší a nejvýznamnější Miloňův celoživotní přítel a spolupracovník. Málokdo ovlivnil jeho život a existenci tolik jako on. Seznámil jej s mnoha osobnostmi, leccos pro něj zařídil, mnohé mu domluvil, doporučil...

„S mým starším kamarádem Vládou Kučerou jsme zpívali v Opočně v žákovském pěveckém sboru. Po letech jsem pak jeho jménem psal rozhlasové hry. Luboš Sluka a Vláda Kučera dostali za úkol od mých rodičů, aby se mě v Praze ujali a nezvlčil jsem. Luboš mě zavedl i do baru Barbara, kam chodili herci a hudebníci. Poprvé jsem zde ochutnal sladký likér Curaçao. Hrál tam virtuózní židovské duo Max Löffelholz (klavír) a Ota Sattler (housle). V té zábavné společnosti jsem potkával známé herce – Vladimíra Menšíka či Otu Lackoviče a Jaroslava Mareše. Poprvé jsem si tam podal ruku se skladatelem Daliborem C. Vačkářem. Luboš Sluka, jakožto žák Václava Trojana, se tam s mnohými znal a už tehdy se věnoval tvorbě filmové hudby.“

Sluka přivedl Čepelku k mnoha činnostem – primárně k psaní písňových textů. Poté, co mu Miloň předvedl některé své básně, vyslovil skladatel onu myšlenku, zda by mu otextoval nějaké melodie. Zadařilo se, a zahájili tak dlouholetou spolupráci. Textař Miloň Čepelka do písni vnášel melancholii i jemný vtíp. Skladatel Luboš Sluka dodal vždy melodickou čistotu a klasicizující či jazzový nádech. Svou tvorbou se pohybovali na pomezí populární hudby a moderního šansonu.

Většinu písni zkomponovali tzv. do šuplíku nebo pro jednorázové účely (televize, singl, koncert apod.). Přesto jim bylo vydáno tiskem několik prací, z nichž za zmínku stojí sborník *Z nových písni Luboše Sluky* (vyd. Ústřední dům armády, Praha, 1966), na základě něhož byla samostatně vydána skladba *Půlnocní uspávanka*. V době soudružské nemilosti otextoval Miloň pod svým pseudonymem Oldřich Vlášek Slukovu skladbu *Nebe je modré / Heaven is Blue* (seš. č. 31, vyd. Panton 1975). Spolupracovali také v rozhlase, když Luboš Sluka zkomponoval mj. hudbu pro Čepelkovu rozhlasovou prvotinu *Letní odpoledne* (1966).

Jejich edukační melodie se staly součástí materiálů pro výuku hudby (*Za komínem* aj.). S odstupem půlstoletí pak bylo jejich společné dílo vzkříšeno, znovu nahráváno a vydáváno: *Ukolébavky pro střední hlas a klavír* (Musica Humana, 2013), *Martínek a králíci pro dětský sbor a klavír* (Musica Humana, 2016), *Sazíkovy písničky pro dětský sbor a klavír na slova Miloně Čepelky* (Musica Humana, 2017).

Luboš Sluka obohatil Miloňovu tvorbu také o starojaponskou literární formu haiku, kterou psal dříve a přítele s ní seznámil. Tato tradiční orientální záleži-

tost tvořená třemi verši o 17 slabikách, typicky rozdělených do vzoru 5–7–5, jej nadchla a oproti japonské tradici ji začal v češtině i rýmovat.

Také díky Slukovi dospěl Miloň k otextování dosud neotextovaných melodií Jaroslava Ježka:

„Luboš byl tehdy šéfredaktorem v Pantonu. A když prý prof. Václav Holzknecht přišel s tím, že našli tyto Ježkovy neotextované melodie, Luboš přišel za mnou a povídá: ‚Já jsem tě navrhnul jako dodatečného textaře. Jiřího Suchého a tebe!‘“

Vzniklo tak album nově objevených kompozic s názvem **Jaroslav Ježek: Ještě několik melodií** (Panton, 1966), kde Miloň Čepelka otextoval tituly **Balada strašná o zrádné Ančí** (waltz), **Jak jsou ženy založeny** (tango), **Velký vůz a blues** a **Chameleon** (foxtrot).

Luboš Sluka rovněž seznámil Miloň s krajanem Vladimírem Suchánkem. Rozvinula se tak Miloňova spolupráce také s grafiky a výtvarníky (mj. též s Lenkou Kozlíkovou, která mu ilustrovala knihu **Josefové**). Vznikly čtyři básně, které napsal k Suchánkovým grafickým listům **Živly**.

Země

Ne, země ze mě ještě není.

Bude však, bude.

Sám z ní přece jsem.

*Jsou její stopy ve mně patrné,
když třeba stud mě stejně jako hlína
od pat až k hlavě zahrne.*

Jsem zem, jen šém mě oživuje.

*A černou zemí pluje,
ač na můj vkus se loudá,
poněkud sypká naděje,*

že každá hrouda
 mrazem věky ztuhlá
 jednou se prohřeje.
 Prach, hlína, písek, prst anebo jíl.
 Ó země, země, tys můj start i cíl.

Vzduch

Vzduch plný duchů, vůní, hlasů, pylů,
 podmínka žití.
 Někdo se vznáší v něm, poslušen vznosných cílů,
 jiný se jako kámen zřítí.
 Zem, voda, oheň,
 vše se vzduchem živí.
 Lesy a nivy,
 já i moje milá.
 Když naslouchám, o čem nám větrem zpívá,
 ať je to nota tklivá,
 či snad skočná,
 pokaždé dík jen vzdám.
 A děkovat mu počna,
 toužím už nepřestat.
 Vzduch, vzruch, duch, Bůh,
 zem, voda, oheň, svatý kruh
 bez počátku a bez konce.
 A mám ho rád, ač dokonce
 povívá i v mé portmonce.

Voda

Na vodu ódu chtěl jsem psát.
 A je to zas jen o člověku,
 o růži, mléku, o lihu a krvi.
 Ó, vodo plodová, posvátná rodová,
 oceán citů

*nebo, blázne,
 jen moře hoře z rozumu,
 ve všem se zrcadlíš a rozum vážne,
 protože my jsme ty a ty jsi my.
 A když nás berou na nože,
 tvá čistota a prostota
 a ochota, ach Bože, rozbože,
 nás napřímí.
 A proto prosím tě,
 jej, vodo někdy škodolibá,
 topit mě, neplavce,
 je chyba.*

Oheň

*Jenom se ohni, neohni,
 byt' mě tím zahanbiš.
 Vždyť sám jsem pouhá třtina.
 Má velká, velká, převeliká vina.
 Tvé jazyky však při všem změtení
 planou vždy vzhůru, všechny zajedno.
 Toliko my jsme spletení.
 Ó ohni, hněvu ušetři mě.
 Den po dni v zimě jen mě hřej
 a lásku ve mně probouzej,
 šlehej a bičuj mě a plaň!
 Hle, stáhnou k tobě dlaň.
 Milostný ohni očišťující,
 strašný i krásný zároveň.
 A duši mou ve svíci změň.*

Smrt jako celoživotní téma

*„Tolikrát za život si člověk volá smrt, až je s ní důvěrný
jak s nahou milenkou.“*

Miloň Čepelka se fenoménem smrti zabývá celý život. Vnímá ji jako nedílnou součást našich životů a cíl naší pozemské cesty. Vypisuje se ze svých pocitů, a tím nám ostatním dává jedinečnou příležitost se nad tímto tématem zamyslet. Proč je v jeho tvorbě i myšlenkách smrti více než u jiných autorů a lidí? On sám k tomu v jednom z mnoha rozhovorů sdělil:

„Smrt je věc, která se vyřešit nedá, ale právě proto by se o ní mělo přemýšlet.“

Zážitky měl intenzivní od dětství: *„Bylo mi asi devět let, těsně po válce. V Opočně pod naším domem měl bratr mého dědečka Karel Vlášek, který přežil německý koncentrák, autodílnu. Naproti byla mlékárna, kam jsem často chodil s bandaskou. Jednoho dne jdu zase pro mléko, když tu vidím dav lidí, který obklopoval ležící mrtvolu. O koho šlo, mi prozradil až prastrýc, u něhož byl ten dotyčný pro opravenou motorku. Rozjel se z dílny plnou rychlostí přímo pod nákladák. Takže já viděl v útlém věku člověka rozšmelcovaného tak ošklivě, až jsem se rozbrečel a dlouho mi bylo špatně. Tohle trauma si nesu celý život v sobě.“*

První silný dojem z pohřbu měl z pardubického krematoria (toho, kde vzniklo filmové zpracování ***Spalovače mrtvol***), kde byl jako mladík na pohřbu manželky opočenského Aloise Říhy, která podlehla ra-

kovině. Rakev odjela a opona se zatahla. Tento obraz se mu natolik vryl do paměti, že všechny ostatní pohřby na něj už nikdy nezapůsobily silnějším dojmem než tento zážitek.

První a jedinou hru (ve skutečnosti horor), kterou napsal pro *Divadlo Járy Cimrmana*, situoval do prostředí pohřebního ústavu. Jelikož se však nikomu z tehdejších členů souboru nelíbila, dokonale vytěsnil její obsah z hlavy. Helena Philippová, která významně působila při zrodu *DJC*, tuto hru četla, a protože měla v plánu založit dle francouzského vzoru „divadlo hrůzy“, chtěla ji tam uvést. Jenže přišel rok 1968, a divadlo už nevzniklo. Vznikají však verše o smrti a autor má jasno o místě svého posledního odpočinku:

Můj hřbitov v Pohoří má v každém rohu lípu,

a na těch lípách bzučí v červnu včely.

Jako by se i hroby rozezněly

a mrtví by si vyšli na besedu.

Radují se, co bude letos među,

a kdo měl život sladší nežli jiný,

vynahradí teď marné laskominy

tomu, co ještě mlád se zabil v džípu.

Takový mír a pohoda tu vane.

Co bylo, bylo, co se stalo, stalo,

hlína to srovnala. A všude plno květů.

Přesto zde klekám k vážné prosbě, Pane.

Jednou sem jistě přijdu natrvalo,

leč dokud miluji, nech napospas mě světu.

Pro Miloně je smrt nedílnou součástí života a promítá ji do svého psaní. Nezřídka říká: „Čím jsem starší, tím jsem zvědavější. Strach ze smrti mizí a nahrazuje ho zvědavost, co bude pak.“

V roce 1972 mu vyšla povídka *Podivínka*, která je skrz naskrz postavená na tomto tématu. Pro představu krátký úryvek:

Helena Jistová byla vdova po majiteli místního truhlářství a rakvářství v Pěčině. Čtyřicítka na ní nebyla příliš znát a smutek jí slušel. Firmu pustila a nikdo se ani nedivil. Všichni usoudili, že truhlář nejspíš nalakotil dost, aby se truchlící polovička nemusela dál starat. Pozornost poutalo něco jiného. Ačkoli dřív, dokud Jist ještě žil, bylo paničku vidět jen málokdy, nyní se přímo vystavovala. Nebylo to nic vyzývavého, naopak, dávala najevo snad jen jakousi osobitou úctu k nebožtíkovi. Ten měl totiž léta letoucí divný zvyk. Večer co večer vyšel z domu a hodinu dvě postával a přešlapoval na chodníku a zdravil mimojdoucí, každého tolikrát, kolikrát přešel. Odradit ho nemohlo nic, ani déšť, ani houstnoucí hejna komárů před setměním. Trochu to vypadalo, jako by nám bral míru na rakev, ale jeho uctivost takové podezření přece jen přebíjela. Když umřel, zápraží osiřelo právě jen na ty čtyři dny po pohřbu. Už večer po tom, co Jista navždy spolkla hlína, vystoupila z domu na jeho místo vdova. Přecházel po chodníku sem tam ještě dlouho po soumraku, nahoru dolů, v jednoduchých černých šatech, a jediný rozdíl mezi ní a nebožtíkem byl v tom, že nezdravila. Chtěla asi naznačit, že teď už nejde o kšeft, že je to jen z piety, něco jako druh modlitby. Začala s tím a nepřestala, den za dnem, měsíc, půl roku...

Intenzivní osobní prožitek Miloň absolvoval, když jeho dlouholetý blízký přítel a spolužák Jan Procházka (ten, co společně s ním navštívil Mistra Jaroslava Seiferta a díky němuž si potrásl rukou i s Vítězslavem Nezvallem), zvolil dobrovolný odchod ze života. Také tento zážitek byl pro něj impulsem k další tvorbě.

Ve své próze uvádí téma smrti zcela otevřeně, například ve sbírce *Monology k živým i mrtvým*:

Jak se máš?

Takhle pitomě už se mě nikdy neptej, moc tě prosím! Jak se asi může mít ženská po sedmdesátce, vdova po sebevrahovi, kterej se vykašlal na všechno a hlavně na ni s jejíma – a se svejma! – klukovskejma synkama v pubertě? Ženská, která už bude mít nadosmrti v hlavě obraz jeho zhroucenýho nepoškozenýho těla, zato jen s půlkou hlavy, opřenou o sklepní zeď ve hnusozáři tmavnoucí krve a rozprsklýho mozku? Koho asi čekal, když se tam schovával a chystal se zmáčknout spoušť, že ho pak najde?...

Proč sis nevzpomněl?

Nebraň se, bratříčku, nedělej na mě z té děsivé dálky oči, stejně ti nepřestanu vyčítat, že jsi byl schopen zapomenout na všechny naše zkušenosti, které, máš pravdu, jsou nepřenosné, uznávám, ale vždyť tenhle problém se nás netýkal. Byly to přece naše zkušenosti jen pro nás, a ty tě měly ochraňovat a ochránit. Vlastní zkušenost by měla být matkou moudrosti, spolehlivou skoro jako opakování. Směju se, promiň, ale nic jiného než výsměch si to nezaslouží. Tolikrát jsme o tom mluvili, snažili se pochopit, ptali se Boha i ďábla, andělů a všech svatých i zas rouhačů a říkali si, kdo porozumí, kdo správně uvidí aspoň některé podobné příklady z minulosti, ten bude obrněn a jako tank pak může vjíždět do opelichaných či docela zborcených slavobrán a už nikdy žádné okrášlené vjezdy nestavět, neboť je v nich ukryt čert...

Žárlila?

Je to tak, kamaráde, nejsi nadarmo psycholog. Bilancuju. Ohlížím se dozadu, protože vyhlížet dopředu se bojím. Vím, co bych tam uviděl. Smuteční síň v Týništi nebo tu odlehlou, na konec vsi v Pečetíně vystrčenou, a tím dvojnásob příšernou, kde jsme se v úzkém rodinném kruhu loučili s mým tátou, který si to tak přál určitě jen z trucu, aby se potrestal za život, co mu ke stáru připadal ubožejší, ba ubožejší, než byl, protože nenaplnil jeho vlastní, příliš vysoká očekávání. Mně to došlo až pozdě, až když jsem viděl, že bez pozvání dorazil i Jindra Lesník, jeho kamarád z mládí, s nímž sdílel za svobodna pokojík u paní Sládečkové v Dobrušce a který tam seděl vzadu s kloboukem na klíně jako zosobněná výčitka za ty, kdo by se možná taky rádi dostavili, ale věta o rodinném kruhu, již si přečetli na smutečním oznámení, je odradila. On by byl býval táta naopak určitě rád, kdyby mu na funus přišlo celé město...

Víš, že mě štveš, sestřenko?

Ba sereš mě, to je údernější. Proč mám chodit kolem horké kaše? Do očí ti to neříkám, tak není důvod brát si servítky. Jsi a vždycky jsi byla husa husoucí, která si jen hraje na labuť, protože své nénie zpíváš ne před smrtí, ale ve dny všední i sváteční pořád dokola. Říká se čistému vše čisté, jenže ty bys zasloužila vymáchat zobák v blátě, a ještě spíš rovnou ve sračkách, až bys je prskala nahoru dolů, vlevo vpravo. Co ti říkala máma, pamatuješ?...

Kdo zná tvé jméno?

Já ne, a kdo ví, jestli nějaké máš. Nebo je bůhvíjak cizokrajné. Možná dokonce mezihvězdné, galaktické, nesmírné vesmírné, ani vyslovit bych ho neuměl, to nechme být. Ale když mě tak často navštěvuješ, aspoň nějak se představit bys mohl. Nebo mohla. Nevím, jestli jsi On, nebo Ona. Obličej máš, ne že ne, občas se mi mihneš před očima, ale to je i mezi lidmi stará vesta, že příslušnost k pohlaví prozrazuje spíš účes nebo líčení než podoba tváře. Když se podívám do svého oboru, důkazy jsou po ruce hned: starý mladý naiva Josef Kajetán Tyl, ačkoli byl mnohonásobný otec, měl rysy děvčete, zatímco z chudáka Erbena či z Palackého, kdyby se jim oholily vousy a licousy a oblékli se do sukní a jupek, byly by z fleku staré babky trhovkyně. Směšná představa. A děsivá zároveň...

Čekáš, že ti odpustím?

Už jsem ti odpustil dávno. I když o tom nevíš. Proč? Protože ty žádnou vinu necítíš. Ty jsi oběť. K politování. Ale každý, kdo tě kdy litoval, litoval málo, a tak do pekel s ním. Se mnou nejdřív. Protože to já jsem Radima naučil jezdit. Cítit vítr ve vlasech. Být volný, málem okřídlený, odpoutaný od pozemských sraček, co si na nich všichni tak zakládají. Vaše fabrika? Byla, pak nebyla, vem ji čert. Blaze tomu, kdo nic nemá, nestará se, kam co schová. Spravedlnost? To je pouhá představa. Proč volat po něčem, co není a nikdy nebylo. Byl šťastný, chápeš? Náš syn byl šťastný, když, jak jsi říkala, mu to pod zadkem prdělo! Byl to únik, jistě. Ale všichni přece, ať děláme, co děláme, pořád jenom unikáme. Snažíme se, namlouváme si, že třeba právě nám se to podaří. A ještě nikdo nikdy neunikl. Smrti ne. To je zákon...

V Miloňově poetické tvorbě je smrt velmi přítomná. Ale zcela a naplno toto téma vytrysklo ve sbírce ***Dvě básně o smrti*** (která však obsahuje i dovedné protitalitní jinotaje):

*Živote sladký,
krátký,
vratký,
jak s tvými pátky,
co jich je
(nešťastné, šťastné,
kdopak se v nich vyzná)?
Člověk se potácí z oprátky do oprátky
houštinou lží
a pravd
a škol,
nepřestal věřit na pohádky,
a už se za něj slouží
tryzna!*

Syn Josef Čepelka

Herec

„Táta se mi nikdy nepletl do života, nepoučoval, ale taky mě nikdy nenechal na holičkách, když jsem potřeboval.“

Na výchovu malých dětí táta nikdy nebyl, a to se potvrdilo později i u vnoučat. Až když je člověk -náctiletý, tak je táta schopen si s ním povídat téměř o všem převážně v intelektuální rovině, diskutovat... Manuálně praktický totiž není vůbec.

Na kutilské práce u nás byla vždycky máma. V naší rodině byly tyto role tak trochu obrácené. Proto mi asi nikdy nepřišlo divné, že v divadle táta hraje matku Žilovou, na to se mě nedávno ptala Lucie Výborná.

Táta žije celý život pro svou zálibu, kterou je jazyk český. Od svého dětství píše poezii. Téměř každé dopoledne strávil za psacím strojem, posléze za počítačem, do kterého psal všechny texty, kromě básní a textů k písním. Je to tak, protože k písním potřebuje noty, pod které text píše. Básně pořád škrtá a vylepšuje, a tak je píše zásadně ručně na papír, aby viděl, co ho už při tvorbě napadlo. Mám pocit, že psaní všech možných textových forem je tátovou vášní.

Divadlo Járy Cimrmana je pro něj příjemná změna po prosezeném dni u počítače. A v dnešní době,

řekl bych, i jistou setrvačností, která ho zase nabije na další den.

Táta se stal vlastně otrokem své vášně a neumí a ani nechce se zastavit. Diář má pořád plný, a to i ve svých 89 letech. Je to neuvěřitelné a pro mě nepochopitelné.

Mimo jiné kvůli svému pořadu ***Knížní hitparáda***, který měl v *Country rádiu*, získal obrovský rozhled (protože mu na stole přistávaly knížky všeho druhu) nejen v kultuře, historii, politice a v mnoha jiných oblastech, ale také díky své zvědavosti.

Když jsem dospěl, nikdy se mi nepletl do života, nepoučoval, ale taky mě nikdy nenechal na holičkách, když jsem potřeboval.

Vždy ve mně jako v dítěti budil respekt a mám to tak trochu dodnes. Jeho argumenty byly pádné, trefné, a když jsem chtěl odporovat – bylo to marné.

Když mě oslovil s výpomocí v *Žižkovském divadle Járy Cimrmana*, měl jsem trochu obavu. Byla to velká odpovědnost a také otázka, jak to spolu zvládneme. Ale s odstupem času jsem za tuto příležitost vděčný. Je to společný čas, který si opravdu užívám. Cítím, že jsme se navzájem stali kolegy, a to nás oba dva těší.